

Voksnes læse- og regnefærdigheder – Hovedrapport PIAAC Cycle 2 (2022/23)

Hovedresultater

Hovedresultater

Læse- og regnefærdigheder er grundlæggende for den enkeltes mulighed for at opnå personlige mål og deltage aktivt i samfundet. For eksempel er disse færdigheder vigtige som grundlag for at opnå nye færdigheder. At kunne læse og anvende skriftligt materiale samt bruge tal i praktiske sammenhænge kan med andre ord have stor betydning for, hvordan man klarer sig både på arbejdet og i dagligdagen i øvrigt. Befolkningens basale færdigheder har derfor også væsentlig betydning for produktivitet og velstand i Danmark og for landets internationale konkurrenceevne og sociale sammenhængskraft.

For at understøtte voksnes læse- og regnefærdigheder er det afgørende at have viden om niveauet for og udviklingen i disse færdigheder generelt og i forskellige befolkningsgrupper. Denne viden, som er indsamlet i forbindelse med PIAAC-undersøgelsen, kan gøre os klogere på behovet for indsatser, der skal vedligeholde og udvikle voksnes læse- og regnefærdigheder, og hvordan indsatserne skal udformes og målrettes.

Fakta om PIAAC-undersøgelsen

- PIAAC står for "The Programme for the International Assessment of Adult Competencies"
- Gennemført i 2022/23
- Afviklet af OECD
- 31 deltagende lande
- Besøgsinterview gennemført af Danmarks Statistik
- Baggrundsspørgsmål og løsning af opgaver i læsning, regning og adaptiv problemløsning
- Cirka 5.100 deltagere i alderen 16-65 år

Voksnes læse- og regnefærdigheder er forbedret

De 16-65-åriges færdigheder i læsning og regning er forbedret fra 2011/12 til 2022/23. I gennemsnit er læsefærdighederne – målt på en skala fra 0-500 – forbedret med 9 point, mens regnefærdighederne er forbedret med 8 point.

I 2022/23 ligger de 16-65-åriges læsefærdigheder på 273 point i gennemsnit, mens aldersgruppens regnefærdigheder ligger på 279 point i gennemsnit.

Danmark og Finland er de eneste deltagerlande, hvor læsefærdighederne er forbedret, mens regnefærdighederne kun er forbedret i 7 deltagerlande ud over Danmark – heriblandt Norge, Sverige og Finland. Det vil sige, at Danmark sammen med Finland er de eneste af de 31 deltagerlande, hvor både læse- og regnefærdigheder er forbedret.

... men niveauet i Danmark er fortsat lavere end i Norge, Sverige og Finland

Selvom niveauet for både læse- og regnefærdigheder er steget i Danmark, har Danmark i gennemsnit et lavere niveau af færdigheder i både læsning og regning end Norge, Sverige og Finland i 2022/23. Niveauet er især højere i Finland, som er det af alle deltagerlandene i PIAAC 2022/23, hvor færdighedsniveauet i både læsning og regning er højest. Forskellen mellem Danmark og hhv. Sverige og Norge er mindre, især når det gælder regnefærdigheder. Dog er niveauet for både læse- og regnefærdigheder i Danmark væsentligt højere end gennemsnittet for alle deltagerlandene.

Stor forskel trods forbedring for indvandrere

Forbedringen af de 16-65-åriges læse- og regnefærdigheder fra 2011/12 til 2022/23 viser sig både for personer med dansk oprindelse og for indvandrere. Ud over Danmark er det kun Sverige og Finland blandt de 31 deltagerlande i PIAAC 2022/23, der har oplevet en stigning i indvandreres færdigheder. I Danmark er forbedringen særlig udtalt for vestlige indvandrere.

Trods forbedringen af indvandreres læse- og regnefærdigheder er forskellen mellem indvandreres og majoritetsbefolkningens læse- og regnefærdigheder forholdsvis stor i Danmark i 2022/23. Kun i fem af de øvrige deltagerlande i PIAAC 2022/23 – heriblandt i Finland og Tyskland – er forskellen mellem de to gruppers læsefærdigheder større, end det er tilfældet i Danmark, mens forskellen mellem gruppernes regnefærdigheder kun er større i to af de øvrige deltagerlande – igen bl.a. i Finland.

Med til billedet hører dog også, at sammensætningen af indvandrergruppen har ændret sig i Danmark og formentlig også i de andre deltagerlande i perioden. For eksempel er der flere indvandrere med mere end 5 års ophold i Danmark i 2022/23 end i 2011/12. Denne forskel har formentlig bidraget til den fundne forbedring af indvandreres læse- og regnefærdigheder i Danmark i perioden.

31-årige har det højeste niveau af færdigheder

Færdigheder i læsning og regning stiger markant med alderen frem til de 31 år. Herefter falder disse færdigheder jævnt med alderen. Et lignende billede tegnede sig i 2011/12, hvor det var de 28-årige, der havde det højeste niveau af læse- og regnefærdigheder.

55-65-åriges læsefærdigheder er på samme niveau i 2022/23, som da de var 10 år yngre. Danmark er sammen med Sverige og Tyskland de eneste af de 31 deltagerlande, hvor læsefærdighederne for denne kohorte ikke er faldet fra 2011/12 til 2022/23.

Større ulighed i læsefærdigheder afhængigt af uddannelse

Niveauforskellen for læsefærdigheder er steget mellem personer med det højeste uddannelsesniveau og personer med lavere uddannelsesniveauer. Det skyldes, at læsefærdighederne kun er forbedret for personer med lang videregående uddannelse fra 2011/12 til 2022/23. Forbedringen for denne gruppe er på 10 point. Læsefærdighederne for personer med lavere uddannelsesniveauer har ikke ændret sig nævneværdigt i perioden.

Forbedrede færdigheder hænger sammen med stigende uddannelsesniveau

En stor del af forbedringen af læse- og regnefærdighederne hænger sammen med, at de 16-65-åriges uddannelsesniveau er steget fra 2011/12 til 2022/23. To tredjedele af forbedringen af læsefærdighederne og fire femtedele af forbedringen af regnefærdighederne hænger sammen med stigningen i uddannelsesniveaue.

Bidraget fra uddannelse skal især ses i lyset af, at flere har en lang videregående uddannelse i 2022/23, mens færre har grundskole som højeste fuldførte uddannelse. Personer med en lang videregående uddannelse har i gennemsnit en relativt høj færdighedsscore i både læsning og regning, mens det modsatte er tilfældet for personer med grundskole som højeste fuldførte uddannelse.

Flere med færdigheder på højt niveau

Stigningen i de 16-65-åriges læse- og regnefærdigheder viser sig bl.a. ved, at flere har læse- og regnefærdigheder på højt niveau i 2022/23. Færdigheder på højt niveau svarer til, at ens færdigheder – på skalaen 0-500 – ligger på mere end 325.

Andelen af 16-65-årige med læsefærdigheder på højt niveau er steget med 6 procentpoint fra 2011/12 til 2022/23, mens den tilsvarende andel med regnefærdigheder på højt niveau er steget med 5 procentpoint.

I 2022/23 har 15 % af de 16-65-årige læsefærdigheder på højt niveau, mens 21 % af dem har regnefærdigheder på højt niveau.

Færdigheder på højt niveau

Læsning: Kan fx ræsonnere på baggrund af komplekse spørgsmål, der kun indirekte afspejler sig i tekstens indhold og/eller kræver, at flere informationer i forskellige dele af opgavematerialet tages i betragtning.

Regning: Kan fx udtænke og implementere strategier til at løse problemer, der kræver flere trin, eller kan bruge og anvende problemløsningsstrategier til at analysere, evaluere, ræsonnere og kritisk reflektere over kompleks og formel matematisk information, herunder dynamiske fremstillinger.

Fortsat mange med færdigheder på lavt niveau

Andelene af 16-65-årige med læse- og regnefærdigheder på lavt niveau har derimod – trods den generelle forbedring af færdighederne – ikke ændret sig nævneværdigt fra 2011/12 til 2022/23. Færdigheder på lavt niveau svarer til, at ens færdigheder – på skalaen fra 0-500 – ligger på mindre end 226.

Andelen af 16-65-årige med et lavt færdighedsniveau i læsning og regning er også uændret i Norge og Sverige. Samme billede tegner sig i Finland, når det gælder læsning, mens andelen med regnefærdigheder på lavt niveau her er faldet.

Færdigheder på lavt niveau

Læsning: Kan fx læse korte, simple afsnit og udvælge ord blandt to givne alternativer, der får sætningen til at give mening, eller kan vurdere en enkelt oplysning i relativt korte tekster.

Regning: Kan fx tilgå og anvende matematisk viden til at løse enkle opgaver med ét trin, hvor informationen præsenteres ved hjælp af billeder eller simpelt struktureret information, eller kan tilgå, handle på og bruge matematisk information indlejret i lidt mere komplekse fremstillinger.

I kontrast til udviklingen i de nordiske lande er andelen af 16-65-årige med hhv. læse- og regnefærdigheder på lavt niveau steget i en række af de øvrige deltagerlande.

18 % af de 16-65-årige svarende til ca. 667.000 personer har læsefærdigheder på lavt niveau i Danmark, mens 17 % af dem har regnefærdigheder på lavt niveau svarende til ca. 620.000 personer.

Stort overlap mellem personer med lavt færdighedsniveau i både læsning og regning

82 % af de 16-65-årige, der har læsefærdigheder på lavt niveau, har også regnefærdigheder på lavt niveau. Tilsvarende har 89 % af dem, der har regnefærdigheder på lavt niveau, også læsefærdigheder på lavt niveau. I alt har omkring 550.000 16-65-årige både læse- og regnefærdigheder på lavt niveau.

Ikke overraskende er der derfor et stort overlap mellem de befolkningsgrupper, vi især finder blandt dem, der hhv. har læse- og regnefærdigheder på lavt niveau. Det drejer sig om 55-65-årige, personer med indvandrerbaggrund (især ikke-vestlige indvandrere), personer med grundskole som højeste fuldførte uddannelse, personer med et nogenlunde eller dårligt helbred og personer uden for arbejdsstyrken, der ikke er under uddannelse. Disse kendetegn ved personer med et lavt færdighedsniveau er langt hen ad vejen de samme som i 2011/12.

IT-aktiviteter er mere udbredte end at læse, skrive og regne

IT-aktiviteter fylder mere i dagligdagen end læse-, skrive- og regneaktiviteter i 2022/23, og omfanget af denne type aktiviteter ser ud til at være steget siden 2011/12. Mere end 90 % af de 16-65-årige udfører dagligt mindst én IT-aktivitet – dette gælder både på arbejdet og i fritiden.

Næsten alle (99 %) af de 16-65-årige har erfaring med digitale enheder, og 91 % bruger eller har brugt digitale enheder på arbejdet. I fritiden bruger næsten alle (98 %) en smartphone hver dag, mens 69 % bruger en computer, og 40 % bruger en tablet mindst én gang om ugen. IT bruges især til at kommunikere med andre, til at få adgang til information og til underholdning eller fritid.

Næsten 6 ud af 10 har deltaget i ikke-formel læring eller voksen- og efteruddannelse

Flertallet af de 16-65-årige i 2022/23 – nemlig 58 % – har deltaget i mindst én ikke-formel læringsaktivitet eller i voksen- og efteruddannelse i de seneste 12 måneder. 84 % af dem har deltaget i jobrelaterede aktiviteter.

De 16-65-årige ser ud til at deltage i ikke-formel læring og voksen- og efteruddannelse i nogenlunde samme omfang som i 2011/12.

Deltagelse stiger med stigende uddannelsesniveau, og kvinder deltager mere end mænd. Beskæftigede deltager mere end ledige og personer under uddannelse samt personer uden for arbejdsstyrken i øvrigt.

Hver tredje af de 16-65-årige har ikke fået opfyldt deres ønske om at deltage i (mere) ikke-formel læring eller voksen- og efteruddannelse inden for det seneste år. Dette gælder især kvinder, 25-54-årige og personer med lang videregående uddannelse. De mest udbredte årsager til at have et uopfyldt ønske om at deltage er travlhed i både arbejds- og privatliv.

Især personer med grundskole som højeste fuldførte uddannelse og personer uden for arbejdsstyrken har hverken deltaget i ikke-formel læring eller voksen- og efteruddannelse inden for det seneste år eller har ønsker herom, der ikke er blevet opfyldt.

Ikke-formel læring og voksen- og efteruddannelse i PIAAC

Deltagelse i andre former for organiseret uddannelsesaktivitet end ordinær uddannelse, fx kurser, webinarer, workshops, foredrag eller privat undervisning, der kan være jobrelaterede eller af personlig interesse.

Hovedresultater: Voksnes læse- og regnefærdigheder – Hovedrapport PIAAC Cycle 2 (2022/23)
VIVE/2024
HR_301364